

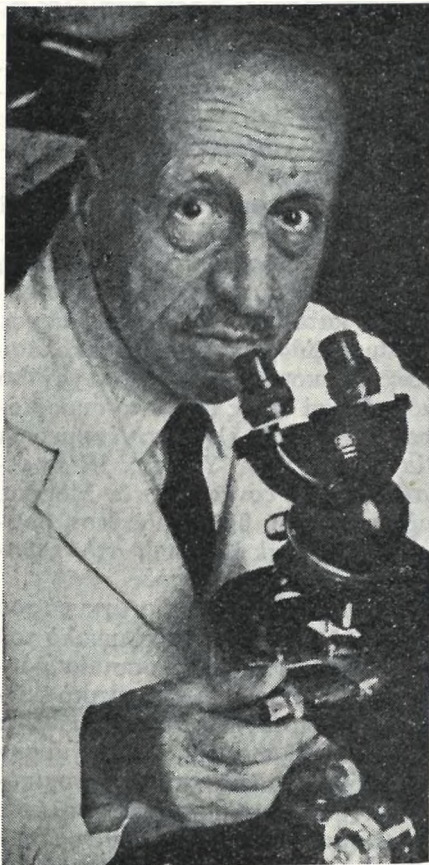
ΕΛΕΥΘΕΡΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Υπό

N. K. ΛΟΥΡΟΥ

Καθηγητού και Διευθυντού Μαιευτικής και Γυναικολογικής Κλινικής
του Πανεπιστημίου και του Μαιευτηρίου «Αλεξάνδρα»

Γεώργιος Παπανικολάου.

Ἀπὸ τὸ θρυλικὸ ἐργαστήριό τοῦ New York Hospital, ὅπου ἐργαζόταν ὡς χθὲς ὁ Γεώργιος Παπανικολάου, ἦρθε νὰ τὸν ἀρπάξει ὁ ἀντίκτυπος τῆς παγκόσμιας καὶ δικαιολογημένης φήμης του. Τοῦ ἴδρυσαν μὲ τὸ ὄνομά του ἓνα μεγάλο ἐρευνητικὸ ἴνστιτούτο στὸ Μαϊάμι τῆς Φλωρίδος. Παρ' ὅλα τὰ 78 τοῦ χρόνια, ὁ αἰσιόδοξος ἐρευνητὴς ἔσπευσε νὰ δεχθεῖ τὴν ὀργάνωση καὶ τὴ διεύθυνση τῆς «Στέγης τῆς Κυτταρολογίας», ὅπως ὀνόμασε τὸ καινούριο Ἴδρυμα. Τὸν περασμένο Ὀκτώβριο, ὅταν τὸν συνάντησα στὴ Νέα Ὑόρκη, ξεριζωνόταν ἀπὸ τὴν πόλη ὅπου ἔζησε σαράντα χρόνια καὶ σὰν νὰ ἦταν ἀκόμη νέος ἐτοιμαζόταν νὰ συνεχίσει τὴν ἐρευνητικὴ του ἐργασία. Δὲν τοῦ ἔλαχε ὅμως, ὅπως ἤθελε, νὰ ζήσει τὰ τελευταῖα τοῦ χρόνια στὴν πατρίδα του. «Ὅσο καιρὸ κι ἂν ζήσει κανεὶς μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, δὲν μπορεῖ νὰ βγάλει τὴ νοσταλγικὴ ἀνάμνησή της ἀπὸ τὴν ψυχὴ του», μοῦ ἔγραφε στὶς 9 Ὀκτωβρίου 1961.

Γεννήθηκε στὰ 1883 καὶ σπούδασε γιὰ τὸς 20 ἐτῆ στὸ Ἐθνικὸ μας Πανεπιστήμιον, γιὰ τὴν ἰατρικὴν ἦταν καὶ ὁ πατέρας του στὴν Κύμη. Ἄλλὰ ὅταν πῆρε τὸ δίπλωμά του, τὸ ἐπάγγελμα δὲν τὸν τραβοῦσε. Προτιμοῦσε τὴ φιλοσοφίαν, καὶ μελέτησε, αὐτοδίδακτος στὴν Κύμη, Κάντ, Νίτσε, καὶ γενικότερα «πνευματικότητα». Ἔτσι βέβαια δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ λάβει μέρος

στην αγωνιστική περίοδο του δημοτικισμού, δίπλα στον Μαβίλη, στον Σοφούλη, στον Ίωνα Δραγούμη (1910). Ἀργότερα ἔγινε ἀντιβενιζελικός, ἐπειδὴ ὁ Βενιζέλος δὲν κράτησε τὶς ὑποσχέσεις του ἀπέναντι στὴ δημοτικὴ. Ὁ πατέρας του ὅμως ἀνησυχοῦσε τί θὰ γίνεῖ αὐτὸ τὸ παιδί μὲ τὰ ἐπαναστατημένα μυαλά, πού δὲν ἔκανε παρὰ περιπάτους στὰ μαγικά τοπία τῆς Κύμης διαβάζοντας ἀκατάληπτα βιβλία, χωρὶς κανένα πρακτικὸ σκοπὸ.

Μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ τοῦ ἔδινε κάποια κατεύθυνση στὸ ἐξωτερικὸ, δέχθηκε τὴν παράκληση τοῦ γιοῦ του νὰ τὸν στείλει στὴ Γερμανία. Ἐκεῖ ὅμως ἡ θεωρητικὴ ἐπιστῆμη δὲν τὸν ἱκανοποιοῦσε. Ἡ ἀνθρωπολογία, ἡ ζωολογία, καὶ γενικότερα ἡ βιολογία ἔγιναν στὴν Ἰένα καὶ ἔπειτα στὸ Μόναχο καὶ στὸ Παρίσι θέματα τῆς σπουδῆς του.

Ὅταν ὅμως στὰ 1912 γύρισε πίσω γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του, ἡ ἐπαγγελματικὴ του σύγχυση ἦταν τόση, ὥστε οὔτε ὁ ἴδιος δὲν ἤξερε ἂν ἦταν γιαντρός, ἀνθρωπολόγος ἢ ζωολόγος, φιλόσοφος ἢ κτηνίατρος, ὅπως τὸν ἔχαρακτήρισε τὸ ἀπλοϊκὸ ἑλληνικὸ περιβάλλον τῆς ἐποχῆς του, πού φυσικὰ τὸν ἔπνιγε. Ὁ πατέρας του ἀνησυχοῦσε ἀκόμα περισσότερο γιὰ τὸ μέλλον αὐτοῦ τοῦ ἀκατάστατου μυαλοῦ, καὶ μιὰ μέρα ἀπελπίσθηκε δόλοτελα, ὄχι μονάχα ἐπειδὴ ὁ γιός του ζητοῦσε νὰ ξαναφύγῃ πάλι γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, χωρὶς συγκεκριμένα ἐπαγγελματικὰ σχέδια, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ χωρὶς χρήματα καὶ χωρὶς τὴν πατρικὴ ἄδεια παντρεύτηκε ἓνα ὥραϊο πρῶι μιὰν ἄπροικη καὶ φτωχὴ κοπέλα, καὶ ἄς ἦταν ἀρχοντοπούλα Μαυρογένη. Δὲν ἦταν ἔρωτας τρελὸς πού τὸν παρέσυρε. Τὴ γνώρισε, τὴν ἐξετίμησε καὶ μιὰ μέρα πρὶν φύγῃ τῆς πρότεινε γάμο, καὶ ἐκεῖνη ξεκίνησε χωρὶς δισταγμὸ γιὰ νὰ γίνῃ τοῦ μακρινοῦ ταξιδιοῦ τῆς ζωῆς τοῦ Παπανικολάου τὸ πολῦτιμο, τὸ ἀπαραίτητο ταίρι.

Ἀπένταροι καὶ τολμηροί, μὲ τὴν πεποίθηση πὼς κάποτε θὰ ξεκρεμάσουν τ' ἀστέρια, βρέθηκαν στὴ Γαλλία. Καὶ ἐκεῖ κάποια ἀπὸ τὶς ἀπίθανες ἐκείνες τύχες πού

παρακολουθοῦν τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὰ μεγάλα πεπρωμένα, πέταξε τὸν Παπανικολάου μέσα στὸ ἰχθυοτροφεῖο πού ἀποτελοῦσε τὴν αὐλὴ τοῦ γνωστοῦ φυσιοδίφου Πρίγκιπος τοῦ Μονακοῦ. Ἐλαβε ἔτσι μέρος μέσα στὴν περίφημη θαλαμηγὸ *L'Hirondelle* στὶς ὠκεανογραφικὲς ἐξερευνήσεις, ἀναζητώντας καὶ ἐκεῖ τὴν κατεύθυνση πού δὲν εἶχε πάρει ἀκόμη.

Κι ἔτσι ἡ θάλασσα τὸν ἐξέβρασε κάποτε, μὲ φαγωμένο τὸ ψωμί τοῦ Μόντε Κάρλο (1913) καὶ μὲ 250 δολάρια στὴν τσέπη, στὸν Νέο Κόσμο, ὅπου κάποια ἐργασία του τῆς γερμανικῆς ἐποχῆς ἔτυχε νὰ εἶναι γνωστὴ στὸν μεγάλο ζωολόγο Th. Morgan. Γιὰ τοῦτο καὶ ἔγινε δεκτὸς μὲ φιλοφροσύνῃ. Αὐτὴ ὅμως δὲν μεταφράζεται σὲ τρόπο συντηρησεως. Ἀφοῦ, παρ' ὄλες τὶς ἀπέραντες γνώσεις πού εἶχε συγκεντρώσει, ἐπάγγελμα συγκεκριμένο δὲν εἶχε, προσπάθησε γιὰ τὴ συντήρησή του νὰ ἐκμεταλλευθεῖ τὸ βιολί του, γιὰτὶ βλέπετε ἦταν καὶ μουσικός. Ἀλλὰ βιολιά υπάρχουν πολλά, καὶ ἔτσι κατάντησε ὑπάλληλος σὲ κάποιου συμπατριώτῃ τὸ μαγαζὶ πού πουλοῦσε χαλιά στὴ Νέα Ὑόρκη. Ὅμως γιὰ μιὰ δυὸ μέρες μονάχα, ἐπειδὴ τὸν ἀναγνώρισε μιὰ γνωστὴ του κυρία πού μπῆκε στὸ κατὰστημα καὶ τὴν ντράπηκε. Στὸ ἀναμεταξὺ ἡ Κυρία Παπανικολάου κατασκευάζε κουμπιὰ γιὰ κάποιο μεγάλο κατὰστημα καὶ αὐτὸς ἔκανε τὸ δημοσιογράφου στὴ γνωστὴ ἑλληνικὴ ἐφημερίδα *Ἀντλαντὶς* τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἡ ἀπελπισία λοιπὸν τὸν ξανάφερε στὸν Morgan, καὶ αὐτὸς πιά τοῦ βοήθησε μιὰ θέση βοηθοῦ στὸ New York Hospital, στὸ παθολογοανατομικὸ ἐργαστήριον.

Ἐκεῖ ἡ μοίρα τοῦ ἔριξε τὴν ἄγκυρά του (1914). Ἐκεῖ τὸ ἐρασιτεχνικὸ μυαλὸ τοῦ Παπανικολάου μὲ τὴν κολοσσιαία μορφωση καὶ τὴν ἀδάμαστη ἐρευνητικὴ φαντασία, χωρὶς ποτὲ νὰ σταθεῖ σὲ κανένα συγκεκριμένον κλάδο, χρησιμεύει γιὰ τὴν ἔρευνα. Ἀλκοολισμὸς καὶ κληρονομικότης, τὰ χρωματοσώματα τῶν θηλέων, περιοδικότητα ὀρισμένων φαινομένων (1917) καὶ ἡ ἐξέταση τῶν ἀνθρώπινων ἐκκριμάτων γίνονται τὰ θέματα τῆς ἐρευνᾶς

του. Τὸν ὠνόμασαν Ἐκτακτο Καθηγητὴ τῆς Ἀνατομίας, πὸ ποτὲ δὲ δίδαξε. Διορίσθηκε μάλιστα ἀπὸ τὸν Βενιζέλο Τακτικὸς Καθηγητῆς τῆς Ζωολογίας ἀπὸ τὸ 1916-18 στὸ Πανεπιστήμιο τῶν Ἀθηνῶν, διάδοχος τοῦ μακαρίτη Ἀποστολίδη. Ἀλλὰ δὲν πρόλαβε νὰ ἀναλάβει τὰ καθήκοντά του, γιατί τὸν ἔπαισαν ἀργότερα οἱ πολιτικὲς περιπέτειες τῆς ἐποχῆς. Ἀπὸ τότε ὅμως ἄρπαξε μονάχος τὰ μέσα πὸ χρειάσθηκαν γιὰ τίς ἔρευνές του, καὶ ὕστερ' ἀπὸ λίγο ἔπεισε τὴ Νέα Ὑόρκη ὅτι δὲν τοῦ ταιριάζει κανένας ἀκαδημαϊκὸς τίτλος, καμιά ἰατρικὴ εἰδικότητα, γιατί δημιούργησε μόνος του τοὺς τίτλους του.

Ὁ πολὺς κόσμος ἴσως νὰ μὴν τὸν γνωρίζει. Ἴσως νὰ μὴ γνωρίζει ὅτι ὁ Γεώργιος Παπανικολάου, 78 ἐτῶν πιά σήμερα, ἀποτελεῖ ἕναν ἀπὸ τοὺς κυριότερους στυλοβάτες τῆς σημερινῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης. Καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ, μακριὰ ἀπὸ τὸν ἐπιστημονικὸ συμβατισμὸ, κατόρθωσε νὰ ἀνακαλύψει ἕναν ὀλόκληρο κυτταρικὸ κόσμο περιφρονημένο καὶ παραπεταμένο ἕως τότε. Τὸν κόσμο δηλαδή τῶν κυττάρων ἐκείνων πὸ βρίσκονται στὴν ἐπιφάνεια τῶν ἀνθρώπινων κοιλοτήτων καὶ ξεκολλοῦν καὶ πέφτουν μὲ τὴ φθορὰ καὶ πὸ ὡς τότε τὰ θεωρούσαμε πεθαμένα καὶ ἄχρηστα. Ἡ μελέτη αὐτῶν τῶν κυτ-

τάρων τὸν ὀδήγησε στὴν ἀνακάλυψη τῶν πρώτων σταδίων τῆς δημιουργίας τοῦ καρκίνου, καὶ ἔτσι καὶ στὴ δυνατότητα τῆς διαγνώσεως τῆς καταραμένης νόσου, σὲ μιὰ ἐποχὴ ὅπου δὲν ἔχει ἀκόμα ἀναπτύξει τὸν κακοήθη χαρακτήρα της. Καὶ εἶναι φανερὸ ὅτι ὅταν ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή προφθαίνει νὰ ἐφαρμοσθεῖ σ' αὐτὴ τὴν πρώιμη ἐποχὴ, τὰ ἀποτελέσματά της εἶναι πολὺ ἀνώτερα. Ἄν σήμερα παρατηρεῖται μιὰ σημαντικὴ βελτίωση τῶν θεραπευτικῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ καρκίνου σὲ ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἰατρικῆς, αὐτὸ τὸ ἀνθρωποσωτήριο συμπέρασμα ὀφείλεται στὴ πρώιμη ἀνίχνευση τοῦ καρκίνου μὲ τὴ μέθοδο τοῦ Παπανικολάου, γνωστὴ σήμερα σὲ κάθε ἰατρικὴ γωνιὰ τῆς Γῆς. Καὶ ἄπειρα εἶναι ἀκόμη καὶ τ' ἄλλα συμπεράσματα πὸ συγκροτοῦν τὸν νέο αὐτὸν κλάδο τῆς ἰατρικῆς πὸ δημιούργησε ὁ Παπανικολάου, τὴν «Κυτταρολογία», καὶ πὸ βέβαια δὲν μποροῦν νὰ περιγραφοῦν ἐδῶ.

Πενθεῖ τώρα ὀλόκληρη ἡ ἀνθρωπότητα. Τὴν ἑλληνικὴ σημαία τὴν κράτησε πάντα ψηλά καὶ ἡ πατρίδα του ὑπερήφανη γιὰ τὸ παιδί της θρηνεῖ τὸ χαμό του καὶ τοῦ στήνει ἕνα ἀόρατο μνημεῖο γεμάτο δόξα καὶ εὐγνωμοσύνη, πὸ θὰ τὸ προσκυνοῦν αἰώνια οἱ ἄνθρωποι ὅσο ὑπάρχουν.

